

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**

NGUYỄN THỊ HẰNG

**TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG HỌC THEO VẤN ĐỀ
TRONG DẠY HỌC SINH THÁI HỌC Ở KHOA SINH HỌC,
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2016

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**

NGUYỄN THỊ HẰNG

**TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG HỌC THEO VẤN ĐỀ
TRONG DẠY HỌC SINH THÁI HỌC Ở KHOA SINH HỌC,
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

Chuyên ngành: Lý luận và Phương pháp dạy học bộ môn Sinh học

Mã ngành: 62.14.01.11

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Nguyễn Phúc Chính

THÁI NGUYÊN - 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi dưới sự hướng dẫn của PGS.TS Nguyễn Phúc Chính. Các số liệu nêu trong luận án là trung thực.

Tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm về những kết quả nghiên cứu trong luận án này.

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2016

Tác giả luận án

Nguyễn Thị Hằng

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới PGS.TS Nguyễn Phúc Chính đã tận tình giúp đỡ, hướng dẫn và tạo mọi điều kiện thuận lợi để tôi hoàn thành luận án này;

Xin chân thành cảm ơn Ban Giám hiệu, Phòng Đào tạo, tập thể cán bộ Khoa Sinh học (Trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên), đặc biệt Bộ môn Phương pháp dạy học sinh học đã tạo mọi điều kiện và giúp đỡ tôi trong quá trình học tập và nghiên cứu;

Xin chân thành cảm ơn các đồng nghiệp, các em sinh viên trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên, trường Đại học Sư phạm Hà Nội, trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 đã tạo điều kiện và giúp đỡ tôi trong quá trình tiến hành điều tra và thực nghiệm sư phạm;

Xin chân thành cảm ơn đồng nghiệp, gia đình và bạn bè đã luôn động viên, khuyến khích tôi trong quá trình học tập và hoàn thành luận án.

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2016

Tác giả luận án

Nguyễn Thị Hằng

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT.....	vi
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	vii
DANH MỤC CÁC HÌNH.....	ix
MỞ ĐẦU	
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Mục đích nghiên cứu.....	3
3. Nhiệm vụ nghiên cứu	3
4. Đối tượng và khách thể nghiên cứu	4
5. Giả thuyết khoa học	4
6. Phương pháp nghiên cứu.....	4
7. Đóng góp mới cho khoa học của luận án.....	5
8. Cấu trúc của luận án.....	5
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA HỌC THEO VẤN ĐỀ	
1.1. Tổng quan về việc nghiên cứu và vận dụng học theo vấn đề	6
1.1.1. Tình hình nghiên cứu và vận dụng học theo vấn đề trên thế giới	6
1.1.2. Tình hình nghiên cứu và vận dụng học theo vấn đề ở Việt Nam.....	10
1.2. Khái niệm “Học theo vấn đề” (Problem - Based Learning)	12
1.2.1. Một số thuật ngữ cơ bản	12
1.2.2. Vấn đề - yếu tố thành công của học theo vấn đề.....	15
1.3. Cơ sở khoa học của học theo vấn đề.....	20
1.3.1. Cơ sở triết học của học theo vấn đề.....	20
1.3.2. Cơ sở tâm lý học của học theo vấn đề.....	21
1.3.3. Cơ sở lý luận dạy học của học theo vấn đề	24
1.4. Đặc điểm của học theo vấn đề.....	26
1.4.1. Bản chất của học theo vấn đề	26

1.4.2. Những đặc điểm cơ bản của học theo vấn đề.....	28
1.4.3. Ưu điểm và nhược điểm của học theo vấn đề	30
1.4.4. Quy trình tổ chức học theo vấn đề	31
1.5. Thực trạng học theo vấn đề trong dạy học ở trường ĐHSP	36
1.5.1. Mục đích, đối tượng, nội dung và phương pháp điều tra.....	36
1.5.2. Kết quả điều tra	37
Kết luận chương 1	46

Chương 2. TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG HỌC THEO VẤN ĐỀ TRONG DẠY HỌC SINH THÁI HỌC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

2.1. Chương trình Sinh thái học trong đào tạo Cử nhân Sư phạm Sinh học.....	47
2.2. Vấn đề trong dạy học Sinh thái học	50
2.2.1. Phương pháp, kỹ thuật, biện pháp xác định vấn đề.....	50
2.2.2. Một số vấn đề trong dạy học Sinh thái học	57
2.2.3. Các mức độ biểu hiện của vấn đề.....	72
2.3. Quy trình tổ chức học theo vấn đề trong dạy học Sinh thái học	75
2.3.1. Nguyên tắc xây dựng quy trình tổ chức học theo vấn đề	75
2.3.2. Quy trình tổ chức học theo vấn đề trong dạy học Sinh thái học	77
2.3.3. Vận dụng quy trình tổ chức học theo vấn đề trong dạy học Sinh thái học.....	85
2.4. Các kỹ năng hình thành trong học theo vấn đề	94
2.4.1. Kỹ năng phát hiện vấn đề	95
2.4.2. Kỹ năng giải quyết vấn đề	96
2.4.3. Một số kỹ năng khác	100
Kết luận chương 2	108

Chương 3. THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM

3.1. Mục đích thực nghiệm sư phạm.....	109
3.2. Nội dung thực nghiệm.....	109
3.3. Phương pháp thực nghiệm	1097
3.3.1. Chọn đối tượng thực nghiệm sư phạm	109
3.3.2. Cách tiến hành thực nghiệm	110
3.3.3. Thu thập dữ liệu, đo lường và đánh giá kết quả thực nghiệm.....	110

3.3.4. Xử lý, phân tích kết quả thực nghiệm	110
3.4. Kết quả thực nghiệm và bàn luận.....	117
3.4.1. Kết quả phân tích định lượng	117
3.4.2. Kết quả phân tích định tính	126
Kết luận chương 3	137
KẾT LUẬN VÀ ĐỀ NGHỊ.....	138
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐÃ CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN.....	140
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	141
PHỤ LỤC	p1

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

STT	Chữ viết tắt	Đọc là
1.	ĐC	Đối chứng
2.	ĐHSP	Đại học Sư phạm
3.	GQVĐ	Giải quyết vấn đề
4.	GV	Giảng viên
5.	HS	Học sinh
6.	HTVĐ	Học theo vấn đề
7.	NT	Nhóm trưởng
8.	STH	Sinh thái học
9.	STN	Sau thực nghiệm
10.	SV	Sinh viên
11.	TK	Thư ký
12.	THCVĐ	Tình huống có vấn đề
13.	TN	Thực nghiệm
14.	TNSP	Thực nghiệm sư phạm
15.	TNKS	Thực nghiệm khảo sát
16.	TNTĐ	Thực nghiệm tác động
17.	VĐ	Vấn đề

DANH MỤC CÁC BẢNG

	Trang
Bảng 1.1. Các phương pháp dạy học được sử dụng	37
Bảng 1.2. Các biện pháp, kỹ thuật dạy học được sử dụng.....	38
Bảng 1.3. Các hoạt động và yếu tố được quan tâm trong lập kế hoạch dạy học và lựa chọn phương pháp dạy học	39
Bảng 1.4. Quan điểm của giảng viên về học theo vấn đề.....	40
Bảng 1.5. Các hoạt động của sinh viên được giảng viên chú ý trong dạy học	41
Bảng 1.6. Các kiểu học tập của sinh viên	42
Bảng 1.7. Các biện pháp, kỹ thuật dạy học được giảng viên sử dụng.....	40
Bảng 1.8. Các hoạt động sinh viên được tham gia trong quá trình học tập.....	43
Bảng 1.9. Nhận thức của sinh viên về các hoạt động của giảng viên.....	44
Bảng 1.10. Những hoạt động sinh viên được tham gia trên lớp học	44
Bảng 2.1. Kỹ thuật xác định vấn đề.....	53
Bảng 2.2. Một số vấn đề trong dạy học chủ đề Sinh vật trong môi trường sống của chúng	58
Bảng 2.3. Một số vấn đề trong dạy học chủ đề Sinh thái học quần thể.....	62
Bảng 2.4. Một số vấn đề trong dạy học chủ đề Sinh thái học quần xã.....	64
Bảng 2.5. Một số vấn đề trong dạy học chủ đề Hệ sinh thái	67
Bảng 2.6. Một số vấn đề trong dạy học chủ đề Tài nguyên thiên nhiên và môi trường	70
Bảng 2.7. Các mức độ biểu hiện của vấn đề.....	72
Bảng 2.8. Hoạt động của giảng viên và sinh viên trong học theo vấn đề.....	79
Bảng 2.9. “Khung logic” minh họa báo cáo GQVĐ Sinh vật trong môi trường sống của chúng	93
Bảng 2.10. “Khung logic” minh họa báo cáo của SV GQVĐ STH quần thể	105
Bảng 3.1. Nội dung cần đo được sử dụng trong quá trình TNSP.....	108
Bảng 3.2. Nội dung cần đánh giá trong bài báo cáo	110
Bảng 3.3. Xếp loại mức độ đạt được của kỹ năng giải quyết vấn đề	111
Bảng 3.4. Các mức độ đạt được của một số kỹ năng học theo vấn đề.....	118
Bảng 3.5. Tần số điểm kiểm tra	115
Bảng 3.6. Tần suất điểm kiểm tra thực nghiệm khảo sát và sau thực nghiệm ..	119
Bảng 3.7. Tần suất điểm kiểm tra thực nghiệm tác động (f%).....	120

Bảng 3.8.	Tần suất điểm kiểm tra thực nghiệm tác động ($f\%$).....	120
Bảng 3.9.	Kiểm định $\bar{X}$ điểm kiểm tra thực nghiệm tác động.....	121
Bảng 3.10.	Phân tích phương sai điểm kiểm tra thực nghiệm tác động	121
Bảng 3.11.	Tần suất điểm kiểm tra sau thực nghiệm.....	122
Bảng 3.12.	Kiểm định $\bar{X}$ điểm kiểm tra sau thực nghiệm.....	123
Bảng 3.13.	Phân tích phương sai điểm kiểm tra sau thực nghiệm	123
Bảng 3.14.	Tần suất sinh viên thực hiện kỹ năng HTVĐ (%).....	122
Bảng 3.15.	Tần suất điểm các bài báo cáo của nhóm lớp thực nghiệm ($f\%$)	124
Bảng 3.16.	Tổng hợp kết quả các sản phẩm bài tập về nhà của nhóm lớp thực nghiệm đối với kỹ năng giải quyết vấn đề	124